

KULTUREN

Kv Universitetet 1 m.fl.

Fornlämning nr 73, Lunds stad
Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning 2014

KULTURMILJÖRAPPORT 2014:37

NICKLAS KRONROTH

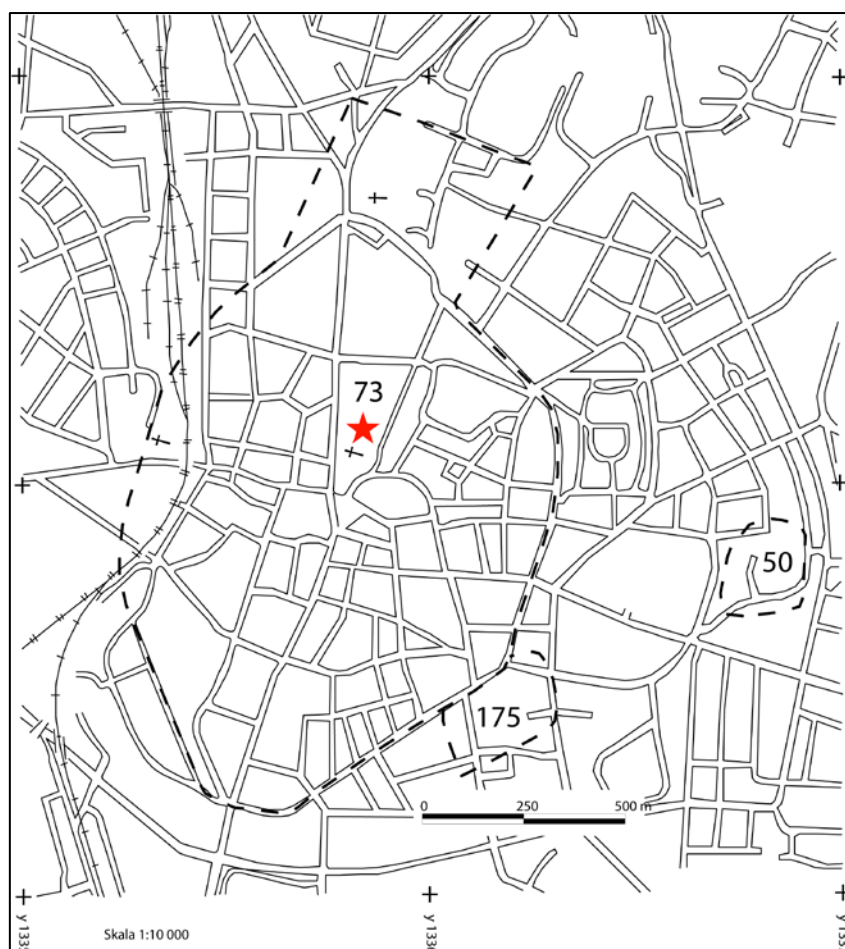
KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	6
Genomförande och resultat.....	7
Sammanfattning	9
Administrativa och tekniska uppgifter	10
Referenser.....	11

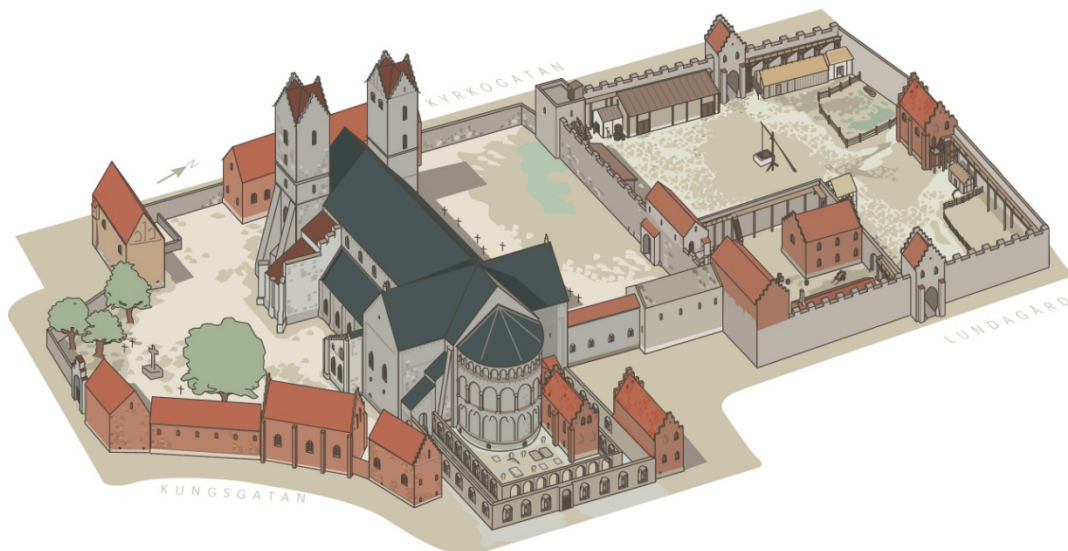

Figur 1. Lunds medeltida stadsområde, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med röd stjärna.

Inledning

Med anledning av att kablar skulle grävas ned i Lundagård, kv Universitetet 1 m fl, inför Lundakarnevalen, skulle en arkeologisk förundersökning genomföras enligt Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-11831-2014). Markarbetet utfördes med handschaktning längs AF-borgens östra och södra sida, tvärs över Lundagård västerut, för inkoppling vid Kungshusets norrsida. Ett missförstånd inträffade varpå schaktningen, nedläggningen av kablar och fyllningen av schaktet genomfördes utan arkeologisk övervakning och schakten kunde därmed inte dokumenteras. Senare bestämdes i samråd med områdesansvarig för karnevalen, att arkeolog skulle vara med vid upptagandet av kablarna istället. Tillsammans med Statens Fastighetsverk undersöktes Lundagård i efterhand för att se var kablarna var utlagda och för att kunna göra en ritning över var kablarna lagts ned. Två provgropar togs upp. I fält bestämdes dock att kablarna kunde ligga kvar till nästa Lundakarneval, vilket skulle bespara Lundagård för fler ingrepp än nödvändigt. Dessvärre plockades ändå kablarna upp utan arkeologisk medverkan och utan att kontakt togs.

Figur 2. Illustratören Petter Lönegårds rekonstruktion av domkyrkområdet och ärkebiskopsresidenset Lundagård under senmedeltid.

Fornlämningsmiljö

Kv Universitetet 1, Lundagård, är beläget norr om Lunds domkyrka. I väster avgränsas området i dag av Kyrkogatan som utlades år 1702. Under medeltiden gick gränsen i väster mot Sankt Nicolaus kyrka och kyrkogård (Bevaringskommittén 1981, s 12; Andrén 1984). I norr gränsar i dag Lundagård mot universitetsplatsen som vidtar bakom Kungshuset. Under medeltiden låg ärkebiskopens apelgård och trädgård på universitetsplatsen. I öster gränsar i dag Lundagård mot Sandgatan, som även under medeltiden var områdets begränsning i sydöst. Den södra delen av Sandgatan härrör sannolikt från 1600-talet, enligt äldre historiska kartor (André och Högstedt 1990, s 14ff). I söder gränsar idag parken intill domkyrkans gamla kyrkogård och gränsen går strax söder om den östvästligt orienterade gången mellan Historiska museet och Kyrkogatan, i den södra allén.

Under medeltiden utgjorde platsen läget för biskopens och senare ärkebiskopens residens och förvaltning. Biskopens gård kan ha etablerats omkring år 1060. I samband med att Lund blev säte för det nyinrättade ärkesätet år 1103/04, blev gården residenset för ärkebiskopen, med flera monumentala byggnader som omgavs av murar vilka uppfördes mellan 1100-tal till 1400-tal (Gardelin et al 1997 s 99). Residenset har varit föremål för flera mindre arkeologiska undersökningar och omtalas i skriftliga källor (Andrén et al 1995 s 8ff; Gardelin et al 1997 s 15f).

I samband med reformationen år 1536 övergick Lundagård i den danska kronans ägo och blev residens för den kungliga befallningshavaren i Lundagårds län. En ny byggnad uppfördes mellan åren 1578-1584 i områdets norra del, som idag brukar gå under namnen Lundagårdshuset eller Kungshuset. På samma plats har det tidigare funnits äldre byggnader (Sundnér et al 2006, s 4, Ericsson et al 2007).

När länet drogs in under Malmöhus år 1655 donerade kung Fredrik III Lundagård till rikshistoriografen Vitus Bering. Egendomen såldes vidare år 1660 till biskop Peder Winstrup, som året därpå fick Lundagård som en personlig förläning av svenske kungen (Löwgren 1953, s 34ff; Törje 1959 s 9f). Husen omtalas då bestå av murverk, och Peder Winstrup fick till stånd en genomgripande reparation av husen. Biskopen dog år 1679 och därefter förefaller gården ha hyrts ut. År 1688 blev Lundagård, genom ett kungligt brev överlämnat till universitetet och i byggnaderna bedrev akademien verksamhet i ungefär 70 år (Löwengren 1953 s 34ff; Törje 1959 s 10). Vid universitetets övertagande var byggnaderna i förfallet skick och med akademiens begränsade resurser kunde endast smärre reparationer genomföras (Törje 1959 s 11). Eftersom flera byggnader stod som ruiner valde man år 1692 att bryta upp sten ur dem till försäljning. Medeltida murar stod kvar i Lundagård ända in på 1730-talet. De ovan mark synliga murarna togs slutligen bort i samband med anläggandet av Härlemans park (Törje 1959 s 13; Gardelin et al 1997 s 16).

Carl Härleman gavs i uppdrag att upprätta ett förslag på hur platsen skulle utformas och han levererade en skiss hösten år 1745. För uppdraget att anlägga parken anlätades trädgårdsmästaren Adam Christian Fast. I detta förslag beskrivs att "Lundegården bör rajoleras ungefär 4 alnar djupt" det vill säga breda diken skulle grävas för att jorden skulle luckras upp och en fyllning av matjord från Paradislyckan skulle läggas ner. Det visade sig emellertid att arbetet med att rajolera området var mer omfattande än vad man först hade trott och i maj 1746 rapporteras att "Rajoleringen är allt till 2:ne alnars höjd och så framt man kommer så djupt några stenar för handen äro eller med järnstölar träffas kunna, har man varit påtänkt att samma stenar upptaga, ..." (Törje 1959 s 54).

Vid undersökningar i området under 1990-talet konstaterades kulturlagren vara kraftigt nedbrutna (Gardelin et al 1997; Balic 2001; Balic & Gardelin 2002; Gardelin 2004). Detta kan ha sin förklaring i att området varit utsatt för stora ingrepp i samband med de grävningsarbeten (rajoleringen) som utfördes i området år 1746 inför anläggandet av parken. Längs gångarnas kanter har träd varit placerade alltsedan parken anlades. Det innebär att trädrötterna har brutit ner stora områden.

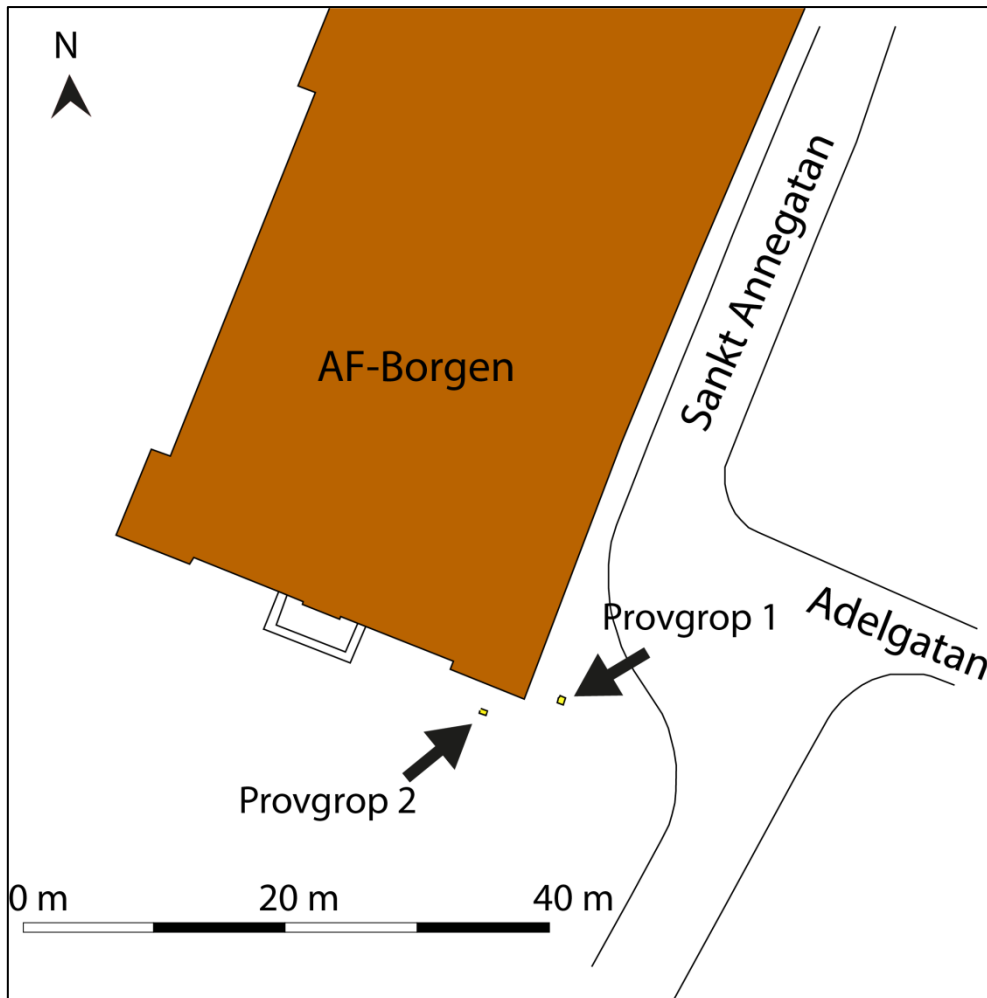
Tidigare arkeologiska iakttagelser

De arkeologiska undersökningar och iakttagelser som gjorts i Lundagård är av begränsad art. Nedan följer en genomgång av de undersökningarna som genomförts. Där inget annat anges är uppgifterna hämtade ur Kulturens LA-arkiv.

År	Ärende
1837-39	Restaurering av Kungshuset, äldre murar påträffades under huset.
1908	De äldre grunderna under Kungshuset dokumenterades.
1909	Ledningsdragning. Flera murar påträffades i södra delen av Lundagård.
1942	Ledningsdragning. Murparti påträffades i södra delen av Lundagård och på domkyrkans kyrkogård.
1943	Murpartier och vattenledning i sten påträffades i västra Lundagård.
1955	Murparti påträffades i västra Lundagård.
1955	Husgrunder tillhörande Ärkebiskopsresidenset påträffades i sydöstra Lundagård, samt murar påträffades på domkyrkans kyrkogård.
1963	Husgrunder tillhörande Ärkebiskopsresidenset påträffades i sydöstra Lundagård.
1979	Husgrunder tillhörande Ärkebiskopsresidenset påträffades i sydöstra Lundagård.
1996	Förundersökning i Lundagård inför trädförnyelse i parken (Gardelin et al 1997).
2001	Trädförnyelse i Processionsgången. Lösfynd av profilerad sten (Balic och Gardelin 2001).
2001	Ledningsdragning i Sandgatan. Vattenledning i sten påträffades och husgrunder tillhörande Ärkebiskopsresidenset påträffades i sydöstra Lundagård (Balic och Gardelin 2002).
2001	Ledningsdragning. Murar tillhörande ärkebiskopsresidenset påträffades samt även den mur som omgärdat Lundagård på 1700-talet (Balic och Gardelin 2002)..
2006 och 2007	Byggnadsarkeologisk förundersökning, Kungshuset. Inför eventuella förändringar i byggnaden (Ericsson et al 2007, Sundner et al 2006).
2008	Förundersökning inför trädplantering i Processionsgången. Murar påträffades i väster och sydväst (Karlsson 2008).
2009	Förundersökning inför trädplantering i Askallén (Bolander och Ericsson 2009).

Figur 4. Tabell över genomförda undersökningar och observationer i Lundagårdsområdet under perioden 1837-2009.

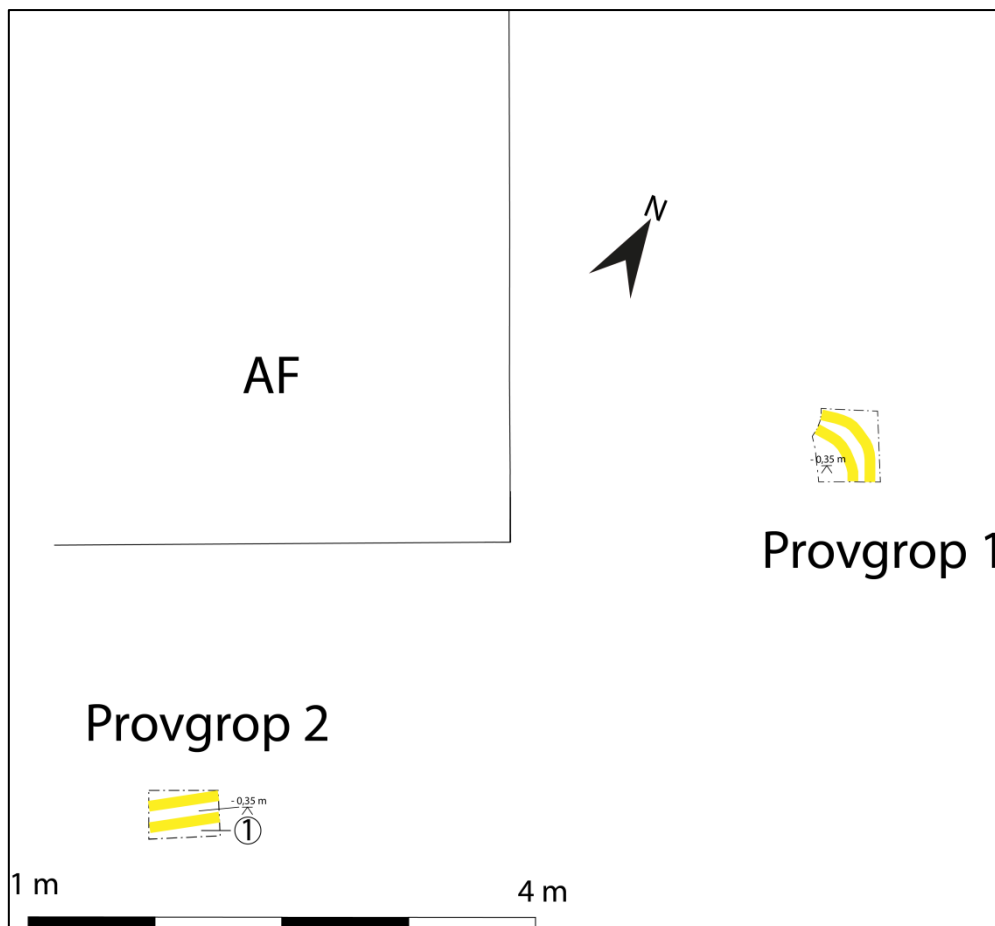

Figur 3. Planritning över provfroparnas läge. Mer detaljerad bild över schakten återfinns i figur 4.

Genomförande och resultat

Med anledning av att kablar skulle grävas ned i Lundagård, kv Universitetet 1 m fl, inför Lundakarnevalen, skulle en arkeologisk förundersökning genomföras. Markarbetet utfördes i form av handschaktning längs AF borgens östra och södra sida, tvärs över Lundagård västerut för koppling vid Kungshusets norrsida. Schaktningen, nedläggningen och fyllningen av schaktet genomfördes under helgen före Lundakarnevalen, utan arkeologisk övervakning. Det bestämdes att arkeolog från Kulturen skulle vara med vid upptagandet av kablarna istället. När det var dags att plocka upp kablarna kunde inte ansvarig person för Lundakarnevalen nås och istället gjordes en plan på att undersöka var kablarna ligger och att undersöka om de kan ligga kvar till nästa gång. Tillsammans med Statens fastighetsverk undersöktes Lundagård i efterhand för att se var kablarna var utlagda och för att därmed kunna göra en ritning på var kablarna ska sökas. Två provgropar togs upp för att lokalisera kablarna.

Figur 4. Planritning över där provgroparna grävdes, vid AF-borgen, för att lokalisera kablarna.

Provgrop 1 grävdes utanför den sydöstra delen om AF-borgen. Ett schakt som var ca 0,50 m² togs upp och grävdes till ett djup av 0,35 m. Kablarna lokaliserades på det djupet. Fornlämningen hade inte berörts av ingreppet, utan endast sentida fyllningsmassor i form av sand kunde dokumenteras.

Provgrop 2 grävdes söder av AF-borgen och ett schakt som var ca 0,50 m² togs upp. Det grävdes ned till ett djup av 0,30 m där rören kunde lokaliseras. Fornlämningen berördes inte heller av det här ingreppet. I den södra sektionen syntes ett uppfyllnadslager som var finkornigt, torrt, magert och mycket kompakt (figur 3, provgrop 2, kontext 1). Kulturlagret var omrört med både gul och röd tegelkross, träkol, småsten, lera och kalkprickar. Det tolkas vara ett sentida uppfyllnadslager, över det 0,10 m grus.

Kabelns sträcka kunde sedan ses i ytan då marken sjunkit och sträckte sig över Lundagård till norrsidan av Kungshuset. Inga provgropar behövde därmed grävas i den sträckningen.

En besiktning av ett schakt utanför Historiska museet utfördes också. Schaktet var grävt ca 0,10 m djupt i östvästlig orientering. Fornlämningen berördes inte av ingreppet.

I fält bestämdes att kabeln skulle ligga kvar för att kunna användas igen vid nästa karneval, utan att fler ingrepp behövs göras. Kabeln togs dock upp utan att Kulturen

kontaktats och därmed gavs ingen möjlighet att undersöka sträckningen arkeologiskt. Statens fastighetsverk förklarade att kabeln togs upp efter att en elektriker dömt ut kabeln.

Sammanfattning

I samband med att en kabel skulle grävas ned i Lundagård inför Lundakarnevalen 2014, skulle en schaktningsövervakning genomföras. Dock utfördes arbetet utan arkeologisk övervakning varpå detta istället skulle ske då kabeln togs upp igen. Efter att ha lokaliserat kabeln togs tillsammans med Statens Fastighetsverk beslutet att låta kabeln ligga kvar för framtida karnevaler. Kabeln dömdes dock ut vid ett senare tillfälle ut och därefter togs den bort, det senare arbetet utfördes även det utan arkeologisk övervakning.

Med anledning av platsens unika värde, med tanke på dess centrala roll i det religiösa och politiska livet och därmed en central roll i det medeltida samhället, är det av största vikt att bevaka hur fornlämningsmiljön påverkas av nya ingrepp.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-11831-2014	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Universitet 1 mfl
Typ av exploatering	Lundakarnevalen		
Uppdragsgivare	Statens Fastighetsverk		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Nicklas Kronroth		
Övrig personal	-		
Fältarbetstid	2014-06-10—2014-06-25		
Fälttid			
Arkeolog	3 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	0,8 m ²		
Kubik	0,25 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	3x700=2 100 SEK		
Rapport	4x700=2 800 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	4 900 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	-		
Summa, faktisk	4 900 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	2 planritningar i skala 1:20, 1 sektionsritningar i skala 1:20		
Foto	19 st digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

- André, A. & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. *Gamla Lund, årskrift* 72. Lund.
- Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer rapport, *Medeltidsstaden* 56. Stockholm.
- Andrén, A., Carelli, P., Nilsson, T. 1995. Lundagård före Hårleman. Arkeologisk utredning inför trädförnyelseprojektet i Lundagård. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 9*. Kulturen, Lund.
- Balic, I. 2001. Processionsgången, Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 2001. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 100*. Kulturen, Lund.
- Balic, I., Gardelin, G. 2002. Lundagårdsområdet. Arkeologiska förundersökningar 2001-2002. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 104*. Kulturen, Lund.
- Bevaringskommittén. 1981. Lunds stadskärna. *Bevaringsprogram, Clemens och Drottens rotar*. Lund.
- Bolander och Ericsson, G. 2009. Askallén i Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 2009. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 345*. Kulturen, Lund.
- Ericsson, G, Nilsson, E-M. & Thorén, H. 2007. Kungshuset I Lund. Byggnadsarkeologisk förundersökning, etapp II, 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 221*. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G., Goksör, S., Johansson Hervén, C. & Larsson, S. 1997. Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 19*. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G. 2004. Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 2002. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 122*. Kulturen, Lund.
- Karlsson, M. 2008. Processionsgången i Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 2008. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 325*. Kulturen, Lund.
- Löwgren, Y. 1953. Lundabiskoparnas residens efter reformationen. *Föreningen det Gamla Lund, Årsskrift* 35. Lund.
- Sundnér, B., Nilsson, E-M., Ericsson, G. & Thorén, H. 2006. Kungshuset i Lund. Byggnadsarkeologisk förundersökning, Etapp I, 2006. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 182*. Kulturen, Lund
- Törje, A. 1959. Lundagård. Parkanläggningens historia. *Föreningen Det Gamla Lund, Årsskrift* 41. Lund.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2014

- 2014:1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
2014:15 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson och Nicklas Kronroth.
2014:16 Statarhus vid Korsbäcksgården, Östra Odarslöv, Lund. Byggnads- och trädgårdsdokumentation. Aja Guldåker och Carita Melchert.
2014:17 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:18 Glädjen 15, Lund. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:19 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:20 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:21 Kv Svaneluckykan 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:22 Kv Katedralskolan 8, Lund. Karl XII huset. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:23 Mölle 15:2, Mölle stationshus, Höganäs kommun. Byggnadsminnesutredning 2014. Henrik Borg och Carita Melchert.
2014:24 Lunds medeltida stad, Lund C - ESS. Geoteknisk undersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:25 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson/Nicklas Kronroth.
2014:26 Flyinge 22:40, Flyinge kungsgård, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:27 Västra Odarslöv 8:1 – Odarslövs kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:28 Igelösa 26:1 – Igelösa Kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:29 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:30 Kv Kulturen 24, Lunds kommun. Herrehuset. Antikvarisk medverkan 2012. Carita Melchert.
2014:31 Kv Repslagaren 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Gertie Ericsson.
2014:32 Klörups häradshäkte, Klörup 3:3, Trelleborgs kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Henrik Borg.
2014:33 Kv Botanicum 15, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:34 Kv Thomander 5, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:35 Kv Svartbröder 9:25, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:36 Kv Altona 1. Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:37 Kv Universitetet 1 mfl, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.